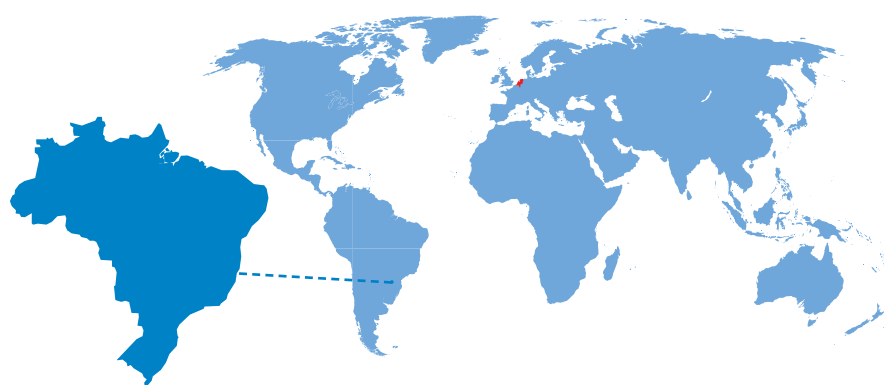

Copyright foto

Brazilië

Brazilië is het op vier na grootste land ter wereld en is 228 keer zo groot als Nederland. Het telt ruim 200 miljoen inwoners. Van de vooraanstaande varkenslanden staat Brazilië te boek als de goedkoopste producent van varkens dankzij lagere voer- en arbeidskosten. De zeugenstapel omvat ongeveer 1,7 miljoen dieren. De productie is vooral geconcentreerd in het zuiden en zuidoosten. Brazilië is mondiaal gezien de vierde grootste producent van varkensvlees (vorig jaar 3,5 miljoen ton). Met een jaarlijkse export van 561.000 ton, vooral naar Zuid-Amerika, Rusland en Oekraïne, behoort Brazilië tot de top-drie van varkensvleesexporteurs.

Hans van der Meer houdt varkens in Braziliaans Nederlandse coöperatie Batavo

Oeroude Nederlandse coöperatie springlevend

Hans van der Meer zag als varkenshouder en lid van de coöperatie Batavo het gedachtengoed van zijn overgrootouders langzaam verdwijnen. Na de afgelopen jaren aan de grillen van de vrije markt te zijn overgeleverd, heeft Batavo met een eigen varkensslachterij de oeroude coöperatieve boerengedachte weer nieuw leven ingeblazen.

Ze zijn de oudste bestaande Nederlandse kolonie in Brazilië. De kolonie Carambeí ontstond in 1911. Dat was nadat werkloze Rotterdamse havenarbeiders in 1908 het avontuur in Brazilië beproefden op zoek naar werk. De eerste plek waar ze op uitnodiging van de Braziliaanse overheid terechtkwamen, bleek middenin het oerwoud van Paraná te liggen. Onbekende tropische ziektes maakten al snel een eind aan het avontuur. In Carambeí zag het er gunstiger uit. Daar bood de nationale spoorlijndienst de kolonisten grond en vee aan en een afnamegarantie van de melk voor hun spoorwegmedewerkers. Enkele Nederlanders gingen terug naar hun vaderland om daar boeren warm te maken voor een overstek van de Atlantische Oceaan. Zo ook de overgrootouders van Hans van der Meer die rond 1911 emigreerden naar Brazilië. Samen met ongeveer 15 andere boerengezinnen trokken ze naar het zuiden van het Latijns-Amerikaanse land.

Nederlands succes

De Nederlandse boeren zetten hun vakmanschap op het Braziliaanse heuvellandschap voort. Ze molken koeien en verwerkten hun melk tot kaas. Al snel werden de Nederlanders directe concurrenten van elkaar. Ze

staken de koppen bij elkaar en besloten om samen te gaan werken en verenigden zich in 1925 onder de naam Batavo. Daarmee was de eerste Nederlandse landbouwcoöperatie in Brazilië zijn tijd ver vooruit. Zover dat de eerste decennia de Braziliaanse overheid de coöperatie niet erkende, omdat er geen wetgeving voor was. Pas toen in 1942 de wetgeving zover was, werd Batavo officieel erkend als coöperatie.

Er werd al snel gesproken over het Nederlandse succes in Brazilië. In 1951 ontstond op nog geen half uur rijden van Carambeí de tweede Nederlandse landbouwcoöperatie: Castrolanda. Tien jaar later volgde met de oprichting van Arapotí de derde grote Nederlandse landbouwcoöperatie in de omgeving. Vandaag de dag vormen Arapotí, Batavo en Castrolanda samen de ABC-landbouwcoöperaties in de zuidelijke staat Paraná. Deze grotendeels protestantse gemeenschappen maken deel uit van de belangrijkste zes Nederlandse kolonies die Brazilië al decennialang rijk is.

„Elk jaar in juli organiseren we met de kolonies de zeskamp. Dit jaar organiseren we onze 37ste zeskamp”, duidt Hans van der Meer de Nederlandse historie van kolonies in Brazilië. De kolonie Carambeí telt ongeveer

20.000 inwoners. Ongeveer 10 procent van de inwoners heeft Nederlandse roots. De Hans van der Meer is met zijn familie één van hen. Samen met zijn zoon Rik, zwager Jaap Vink en de zoons Robin en Peter, is Van der Meer eigenaar van het gemengde boerenbedrijf 'Vale do Jotuva' (Vallei van de Jotuva-rivier) in de gemeente Carambeí. Het bedrijf heeft varkens, melkvee, pluimvee en akkerbouw. Van der Meer is de varkensman en is verantwoordelijk voor de 380 zeugen en 3.000 vleesvarkens. Het gesloten bedrijf heeft drie locaties: de locatie met de zeugen en gespeende biggen en twee locaties met elk 1.500 vleesvarkens.

Veel is hij niet in de stallen te vinden. Vier medewerkers houden de zeugen en biggen bij en op beide vleesvarkenslocaties is één personeelslid fulltime actief. Naast zijn boerenwerk vervult de 61-jarige Van der Meer bestuurlijke activiteiten voor Batavo. Hij is secretaris van de Raad van Bestuur, daarnaast is hij actief in het bestuur van de Kredietcoöperatie en zit hij in het bestuur van de varkensslachterij.

Gloednieuwe slachterij

De gloednieuwe varkensslachterij draait sinds januari. Met de bouw van de

slachterij is een bedrag van 70 miljoen euro gemoeid. De slachterij heeft een slachtcapaciteit van 2.300 vleesvarkens per dag. Op weekbasis gaat het om 11.500 varkens en op jaarbasis om bijna 600.000 varkens. De slachterij is ontstaan uit een verdrag tussen de ABC-coöperaties. Een kwart van de varkens levert Batavo, Castrolanda zorgt voor de helft van de aanvoer en Arapotí levert de laatste kwart. Alle drie de coöperaties vaardigen een bestuurslid voor de Raad van Bestuur van de slachterij af. Namens Batavo neemt Hans van der Meer zitting. De administratie staat onder leiding van één coöperatie. Bij de varkensslachterij is dit Castrolanda.

De slachterij is in navolging van de zuivelverwerking opgestart. In 2007 besloten de drie coöperaties de verwerking weer in eigen beheer te doen en werd een eigen zuivelfabriek gebouwd met een capaciteit van 400.000 liter per dag. Volgens Van der Meer een regelrecht succes. „Deze fabriek is al bijna afbetaald.” Om het aanbod kwijt te kunnen, is het aantal fabrieken uitgebreid tot drie verwerkingslocaties. Samen verwerken ze twee miljoen liter melk per dag, waarvan 1,5 miljoen liter afkomstig is van de ABC-coöperaties. De zuivelfabrieken leveren hoofdzakelijk geconcentreerde melk aan multinationals als Nestlé en Danone. Naast een slachterij en zuivelverwerking hebben de Nederlandse coöperaties nog een tarwemaalderij met een maalcapaciteit van 10.000 ton per maand. Deze maalderij staat onder de administratieve leiding van Batavo.

Vrije markt mijden

Met de verwerking van hun varkens en zuivel herhaalt de geschiedenis zich. Tot eind jaren negentig had Batavo met Arapotí en Castrolanda een zuivelfabriek en een

varkensslachterij. Na de binnenlandse crisis begin jaren negentig werd een meerderheid van de aandelen verkocht aan de Italiaanse foodgigant Parmalat. Later werd alles verkocht. „Nadien verkochten we onze zuivel en varkens weer op de vrije markt”, zegt Van der Meer. Ze werden geconfronteerd met de wetten van de vrije markt.

„Brazilië is een exporterend varkensvleesland. We zijn grotendeels afhankelijk van de export naar Rusland.” Verschillende keren sloten de Russen onverwacht hun grenzen voor Braziliaans varkensvlees. Het politieke spel zorgde voor ups en downs en bracht veel onzekerheid mee voor de binnenlandse varkenssector. „We waren altijd afhankelijk van de markt en de handel. Veel varkenshouders waren die onzekerheid zat en besloten om hun varkens weg te doen. „We hebben jaren gehad dat de opbrengstprijzen niet meer dan 40 procent van onze kostprijs was. Varkenshouders hadden een steeds grotere financiële buffer nodig om de slechte jaren te overleven.”

Om te zorgen dat niet alle varkenshouders stopten, besloten ze om zelf een slachterij te bouwen. De investering van 70 miljoen is door externe financiers en de boeren zelf bijeengebracht. De aangesloten varkenshouders zijn voor 40 procent aandeelhouder van de slachterij. Voor de overige 60 procent zijn de drie coöperaties eigenaar. Leden staan een vaste commissie voor hun varkens af aan de coöperatie. Deelnemende varkenshouders dragen per kilo geslacht gewicht een vast percentage van de opbrengstprijzen af aan hun coöperatie.

De opbrengstprijzen die de varkenshouders ontvangen, is gebaseerd op de kostprijs per kilo geslacht gewicht zonder aflossing en rente. De slachterij staat altijd garant voor de gemiddelde vaste kosten die varkens-

houders maken. Naast de vaste vergoeding ontvangen varkenshouders een bonus per varken afhankelijk van de karkaskwaliteit. Deze bonus bedraagt circa 10 procent. Leden krijgen altijd voorrang bij de afzet van hun varkens. De varkenshouders hebben er belang bij dat de slachterij goed draait. Afhankelijk van het bedrijfsresultaat van de slachterij delen leden aan het eind van het jaar mee in de winst of het verlies van de slachterij. Het bedrag wordt berekend aan de hand van de hoeveelheid varkens die is geleverd door de varkenshouder. Met deze uitbetalingssystematiek willen de coöperaties het houden van varkens weer aantrekkelijk maken voor hun leden. Ze willen de leden beschermen tegen de wispelturige Braziliaanse vrije markt. „De Braziliaanse economie is totaal onvoorspelbaar. Ik denk dat dit in Brazilië erger is dan waar dan ook.” Veel wijt Van der Meer aan de huidige Braziliaanse president Dilma Vana Rousseff. Zij is afgelopen oktober herkozen en begin dit jaar is haar tweede termijn ingegaan. Volgens de Nederlander is sindsdien de Braziliaanse munteenheid reaal ten opzichte van de Amerikaanse dollar 40 procent gestegen en weer 30 procent gekelderde. „De economie wil stabiliteit hebben, maar er is sindsdien een pakket aan maatregelen gelanceerd door de regering dat de economie alleen maar onzeker maakt.”

Recordprijzen

Van der Meer stelt dat de huidige kostprijs voor een kilo varkensprijs ongeveer één euro per levend gewicht is. De huidige uitbetalingsprijs van hun slachterij zonder bonussen ligt net onder de kostprijs. „Varkenshouders ontvangen bij ons een garantieprijs van om en nabij 90 eurocent per kilogram levend gewicht. De opbrengstprijzen op de vrije markt

Copyright foto

Vale do Jotuva

De 61-jarige Hans van der Meer (foto) is één van de vijf eigenaren van het gemengde agrarische bedrijf 'Vale do Jotuva' in Carambé (Paraná) met: varkens, melkvee, pluimvee en akkerbouw. Hij zit in maatschap samen met zijn zoon Rik, zwager Jaap Vink en de zoons Robin en Peter. Van der Meer is verantwoordelijk voor de varkens en slachtkuikenouderdieren. Het gesloten varkensbedrijf telt drie locaties in totaal met 380 zeugen en 3.000 vleesvarkens. De biggen zijn een kruising tussen de Deense zeug en PIC-337 eindbeer. Zoon Rik (29) houdt zich bezig met de akkerbouw. Het bedrijf heeft een grondareaal van 680 hectare. Zijn neven Robin en Peter houden het melkveebedrijf met 500 koeien bij. De 70-jarige Jaap Vink is ongeneselijk ziek. Bij de zwager van Hans van der Meer is ruim een maand geleden alvleesklierkanker geconstateerd. Met zijn eerste vrouw Willie heeft Van der Meer drie kinderen gekregen: Pim (34), Rik (29) en Saskia (28). Willie is 11 jaar geleden overleden aan kanker. Met zijn nieuwe vrouw Henriëtte (48) heeft Van der Meer een stiefzoon van 12 jaar.

Technische resultaten 2014

Aantal zeugen	380
Gespeende biggen zeug/jaar	28,9
Aantal levend geboren biggen	13,7
Aantal dood geboren biggen	1,1
Afbigpercentage	89,9
Bedrijfsworpendex	2,32
Gemiddelde zoogperiode	24
Uitval tot spenen (%)	12,19
Uitval na spenen (%)	2,5
Aantal vleesvarkens	3.000
Uitval vleesvarkens (%)	1,5
Gram groei/dier/dag	850
Voederconversie	2,85
Aantal ligdagen	153
Opleggewicht (kg)	24
Aflevergewicht (kg)	108

schommelt momenteel rond de 95 eurocent. Maar je moet weten dat de afgelopen weken deze prijs elke week met 10 procent is gestegen. Dus een paar weken geleden bedroeg de prijs nog maar 80 eurocent. Het toont aan hoe wisselvallig deze prijs is." Afgezien van 2013 en 2014 kan de Braziliaanse varkenssector terugzien op veelal magere jaren. Vorig jaar was zelfs een uitzonderlijk goed jaar. „We hebben in twintig jaar niet zulke goede opbrengstprijzen meegemaakt”, zegt Van der Meer over de recordprijzen van vorig jaar. Waar ze in Europa werden geconfronteerd met een importban van varkensvlees uit Rusland, profiteerde Brazilië optimaal van het gat dat ontstond op de Russische markt. Hoewel de prijs weer naar gemiddeld niveau is gedaald, is Van der Meer positief over de trend. „We hebben de afgelopen jaren een betere exportmarkt opgebouwd en zijn niet meer alleen afhankelijk van Rusland. Bovendien zijn er veel binnenlandse reclames voor varkensvlees. Er wordt nog geen 15 kilo varkensvlees per hoofd van de bevolking gegeten. Er wordt bijna drie keer zoveel rundvlees en twee keer zoveel kippenvlees gegeten.”

Tot slot verwacht de Nederlandse Braziliaan een stijgende welvaart met een hogere vleesconsumptie. „Het Braziliaanse minimumloon is nog geen 300 euro per maand. Door de toenemende welvaart zal dit gaan stijgen. Als dit gebeurt, gaan mensen meer vlees eten.”

Uitbreidingsplannen

Op hun eigen bedrijf 'Vale do Jotuva' zijn ze nu met concrete plannen bezig om de melkveestapel uit te breiden van 500 naar 900 koeien. De neven Robin en Peter zijn verantwoordelijk voor de melkveetak. Er zijn al voorzichtige plannen om daarna de varkenstak uit te breiden. Of ze in zeugen en vleesvarkens gaan uitbreiden, weten ze nog niet. Batavo is nu bezig een eigen vermeerderingsbedrijf op te zetten voor 5.000 zeugen. De coöperatie wil de biggen afzetten bij hun eigen leden en het aantrekkelijker voor hen maken om varkens te gaan houden. De gewilde varkensmest kunnen ze dan kwijt op hun eigen grond.

Net als veel Braziliaanse boeren, beschikt 'Vale do Jotuva' met 680 hectare over een groot grondareaal. Hans' zoon Rik houdt zich voornamelijk bezig met de akkerbouw. Hij kan twee gewassen per jaar telen door de uitstekende klimaatomstandigheden. In de zomer, wanneer het kwik oploopt tot gemiddeld 30 graden en er meer neerslag valt, teelt hij soja en maïs. Als het winter en droger is met temperaturen die vaak niet

boven de 15 graden komen, oogst hij tarwe, raaigras en zwarte haver. De gemeente Carambei ligt op 1.000 meter boven de zeespiegel. Vruchtbare grond met een aangenaam fris briesje en voldoende neerslag vormen een gunstig landbouwklimaat. Van der Meer beseft dat dit te danken is aan zijn overgrootouders die hier ruim 100 jaar geleden neerstreken.

Draaien op smeergeld

In de ruim veertig jaar dat hij boert, heeft Van der Meer veel in Brazilië zien veranderen. De toegenomen bureaucratie steekt hem het meest. „Als ik vroeger een stal wilde bouwen, ging ik bouwen. Nu ben ik bezig met ellelange procedures en ben ik afhankelijk van de overheid.” Vooral het zaken doen met de overheid ervaart hij als een last. „Soms lijkt het of de hele Braziliaanse overheid draait op smeergeld. Van de gemeentelijke politiek tot nationale overheid word je geconfronteerd met corruptie.” Het is een doorn in zijn oog. „Sommige boeren binnen de coöperatie zeggen, 'we betalen dan zijn we van het gezeik af'. Wij hebben als coöperatie duidelijk gezegd: Daar doen we niet aan mee, anders houd je deze cultuur in stand.” Het standpunt zorgde ervoor dat vorig jaar de nieuwe varkensslachterij vijf maanden na de oplevering om onduidelijke reden stilstond. „Een hoge pief in de hoofdstad Brasilia weigerde om een handtekening te zetten. Onbegrijpelijk, maar waarschijnlijk wilde hij geld zien van ons.”

Zijn hoop en geloof in het vrije ondernemerschap houden hem positief. „Het is positief dat er nu zoveel landelijke media-aandacht is voor de massale corruptie binnen alle geledingen van de Braziliaanse overheid. We hopen op een zelfde scenario als in Italië is gebeurd. Dat er procedures worden gestart en mensen daadwerkelijk de gevangenis in gaan. Dat er echt een schoonmaakactie plaatsvindt, want soms vragen wij ons als coöperatie af: wat doen we in dit land?” Deze normen en waarden vindt hij treffend voor zijn kolonie. „We zijn als kolonie heel erg op elkaar aangewezen. En zeker de kerk heeft in onze gemeenschap een hele grote rol altijd gespeeld. Mensen nemen het geloof serieus en wat ze hier leren, nemen ze mee in hun dagelijkse leven.” Op de vraag of hij zich dan geen buitenlander voelt in Brazilië, zegt Van der Meer: „Ik voel mij Nederlander in Brazilië, maar dat wil niet zeggen dat ik mij geen Braziliaan voel.” ■

 Reageren?
r.vanboekel@pigbusiness.nl

Copyright foto

In 1925 is Batavo als allereerste Nederlandse landbouwcoöperatie in Brazilië opgericht.

Copyright foto

Hans van der Meer is verantwoordelijk voor de 380 zeugen en 3.000 vleesvarkens.

Copyright foto

De biggen zijn een kruising tussen de Deense zeug en PIC-337 eindbeer.

Copyright foto

Zoon Rik van der Meer houdt zich voornamelijk bezig met de akkerbouw en melkvee.